

Głoski szeregu szumiącego [sz,ż,cz,dż]

Powinny się one pojawić w mowie dziecka pomiędzy **4 a 5 rokiem życia**. Do 5 roku życia muszą one już bardzo sprawnie funkcjonować w małej buźce, bo po nich czekamy na kolejną, ostatnią głoskę [r]. A praca nad nimi czasami trwa dosyć długo.

Co się dzieje w buzi?

Podczas wypowiadania głosek szumiących, ważne i niezbędne są trzy zasady:

- 1. Czubek języka podnosi się i zbliża prawie dotykając wałka dziąsłowego.**
- 2. Ząbki są złączone (ale nie zaciśnięte).**
- 3. Usta układają się w ryjek.**

Proste? Niby tak, ale przy każdym z tych punktów czai się pułapka.

Przy punkcie 1 – nie uda się podnieść języka, jeśli jest on zbyt słaby i nie ma prawidłowej **pionizacji** (słowem, **język to mięsień i musi być wyćwiczony, aby prawidłowo unosić się ku górze** – wiele dzieci ma z tym kłopot i tu należy zacząć **od ćwiczeń pionizacji języka**). Czasami też problemem może być zbyt krótkie wędzidełko podjęzykowe, które uniemożliwia jego uniesienie.

Przy punkcie 2 – nie da rady złączyć ząbków maluch, który ma **zgryz otwarty**. **Jeśli dziecko łącząc zęby, ma „szparę” między nimi, to należy pójść z nim do ortodonta**. W takim wypadku nie będzie nam wychodził idealny „szum”, a wadę zgryzu i tak należy wyeliminować jak najprędzej.

Przy punkcie 3 – problemy z ułożeniem ust w ryjek (lub jak do mocnego całuska) mają dzieci, które borykają się ze słabym napięciem mięśniowym lub bardzo wiotkim mięśniem okrężnym ust. I wtedy należy zacząć właśnie od ćwiczeń tegoż mięśnia.

Ćwiczenia języka:

- **język – dzięcioł, który stuka w pień drzewa** - buzia otwarta, czubek języka stuka po wałku dziąsłowym za górnymi zębami
- **języka masażysta** - buzia otwarta, czubek języka masuje wałek dziąsłowy
- **liczenie zębów** - buzia otwarta, czubkiem języka dotykamy każdego zęba u góry
- **”zagniatanie ciasta”**- buzia otwarta, czubek języka naciska na wałek dziąsłowy
- **malowanie podniebienia czubkiem języka** - buzia otwarta, czubek języka przesuwa się od górnego wałka dziąsłowego w stronę gardła
- **kląskanie** - „przyklejanie” języka do podniebienia i głośne „odklejanie” go

Ćwiczenia warg:

- **całusek** - ściągamy usta i wysuwamy do przodu
- **naśladowanie odgłosu pojazdu** - wymawiamy bardzo dokładnie na przemian samogłoski i – u
- **pyszczyk rybki w wodzie** - zęby złączone, wargi zaokrąglone i lekko wysunięte do przodu, zamykają się i otwierają
- na zmianę pokazujemy **uśmiech i „pyszczyk rybki”** przy złączonych zębach

Głoska [SZ] - układ aparatu mowy:

- usta są zaokrąglone, wysunięte (tworzą ryjek)
- zęby są zbliżone do siebie
- czubek języka jest za górnymi zębami

Materiał językowy:

- /sz/ w nagłosie : sza, sze, szo, szu, szy
- /sz/ w wygłosie: asz, esz, osz, usz, ysz
- /sz/ w otoczeniu samogłosek: asza, oszo, esze, uszu, yszy
aszo, asze, aszu, aszy,
osza, osze, oszu, oszy,
esza, eszo, eszu, eszy,
usza, uszo, usze, uszy,
isza, iszo, isze, iszu, iszy,
ysza, yszo, ysze, yszu

/sz/ w nagłosie	/sz/ w śródgłosie	/sz/ w wygłosie
szafa	puszek	kosz
szala	koszula	mysz
szabla	kaszel	wąż
szampon	kieszka	jeż
szalik	poduszka	lemiesz
szatnia	nóżka	lekarz
szpital	przeszkoda	piekarz
szachy	ptaszek	kapelusz
szopa	pokrzywa	klosz
szum	muszka	talerz
szyna	kalosze	nóż
szynka	myszka	plusz
szyszka	muszelka	bandaż
szelki	łóżko	afisz
szewc	daszek	pieprz
sztuka	kasza	mistrz
szuflada	maszyna	malarz
szaszłyk	wieszak	kalosz

GŁOSKA [Ż/RZ] – dźwięczny odpowiednik głoski SZ

Układ aparatu mowy:

- usta są zaokrąglone, wysunięte (tworzą ryjek)
- zęby są zbliżone do siebie
- czubek języka jest za górnymi zębami
- drgają więzadła głosowe – szyja „gra”

Materiał językowy:

/ż/ w nagłosie : ża, że, żo, żu, ży

/ż/ w otoczeniu samogłosek: aża, eże, ożo, użu, yży

/ż/ w wygłosie traci dźwięczność, wymawiane jest jak /sz/

/ż/ w nagłosie	/ż/ w śródgłosie
Żaneta	Bożena
żarówka	burza
żagiel	bażant
żaba	drużyna
żał	Jerzy
żakiet	kałuża
żebro	korzeń
żeton	koleżanka
rzeka	krążek
żona	leżak
rzodkiewka	łyżeczka
żonkil	Marzena
żuk	morze
rzut	orzech
żółty	plaża
żółtko	pożar
życie	piżama
żużel	pierzyna
żyletka	strażak
żyła	wieża
żyrafa	róża

Głoska [CZ]

Układ aparatu mowy:

- usta są zaokrąglone, wysunięte (tworzą ryjek)
- zęby są zbliżone do siebie
- następuje szybkie zwarście czubka języka z wałkiem dziąsłowym („strzelamy” językiem)

Materiał językowy:

/cz/ w nagłosie : cza, cze, czo, czu, czy

/cz/ w otoczeniu samogłosek: acza, ecze, oczo, uczu, yczy, iczy,

/cz/ w wygłosie: acz, ecz, ocz, ucz, ycz, icz.

/cz/ w nagłosie	/cz/ w śródgłosie	/cz/ w wygłosie
czajnik	bączek	mecz
czapka	beczka	klucz
czapla	buraczek	gracz
czarodziej	byczek	działacz
czasownik	cielaczek	badacz
czas	doniczka	biegacz
czekolada	haczyk	brodacz
czek	kaczka	drapacz
czepek	klucze	klacz
czoło	kubeczek	kołacz
czosnek	liczydła	mlecz
czerwiec	maczek	obręcz
cześć	oczy	płacz
czołg	patyczek	rzecz
czołno	pieczętka	słuchacz
czubek	pączek	smycz
czujnik	poczta	spawacz
czuwać	początek	spinacz
czyżyk	smoczek	spychacz
czytanka	wnuczek	trębacz
człowiek	kabaczek	warkocz
czwartek	apteczka	odkurzacz

Głoska [DŹ] - układ aparatu mowy:

- usta są zaokrąglone, wysunięte (tworzą ryjek)
- zęby są zbliżone do siebie
- następuje szybkie zwarcie czubka języka z wałkiem dziąsłowym („strzelamy” językiem)
- drgają więzadła głosowe (szyja drży)

Materiał językowy:

/dź/ w nagłosie : dża, dże, dżo, dżu, dży

/dź/ w otoczeniu samogłosek: adża, edże, odżo, udżu, ydży,

/dź/ w wygłosie traci dźwięczność, wymawiane jest jak /cz/

/dź/ w nagłosie	/dź/ w śródgłosie
dżem	gwiżdże
dżudo	miażdżyć
dżudoka	drożdże
dżokej	drożdżówka
dżokejka	odjeżdżać
dżentelmen	
dżuma	
dżungla	
drzwi	
dżdżownica	
dżdżysty	